

musical and ideological-educational tasks. Her creative path is constant work on her own professional level and the desire to be realized for the development and provision of community interests. Oksana Biretskaya's pedagogical work convinces in the author's desire on the one hand - to provide national guidelines for typical genres of European academic music culture with the use of current musical vocabulary, on the other - to demonstrate fluency in genre models and stylistic features in working with folklore material. This demonstrates the consistency of her compositional and pedagogical goals with the didactic works of N. Nyzhankivsky, I. Sonevytsky, M. Kravtsiv-Barabash, S. Turkevich, A. Rudnytsky and other prominent representatives of the interwar twentieth century.

The demonstrated approach allows to individually form the most appropriate set of works, which would help to gradually increase and develop the aesthetic and performance-interpretive potential of the student, his ability to solve artistic problems and overcome technical difficulties. And the awareness and knowledge of the life and creative path of the author creates a favorable basis for the formation of national-civic position and historical memory. The key to success is the involvement of different styles and genres of repertoire with the possibility of isolating individual miniatures or, conversely, modeling of suite-cyclic structures.

Key words: *socio-cultural inquiries, national-worldview positions, musical regionalism, didactic repertoire, interpretive tasks, sound-creating aspects.*

Стаття поступила до редакції 28.12.2019, прийнята до друку 28.01.2020.

УДК 78.471

DOI: <https://doi.org/10.33398/2310-0583.2020.46.343.354>

Любомир Мартинів

ХОРОВА СПРАВА ЯК СЕНС ПЕДАГОГІЧНОЇ І НАУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ІРИНИ БЕРМЕС (ДО 65-РІЧЧЯ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ)

Мартинів Любомир Ігорович – кандидат мистецтвознавства, Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка, Дрогобич (Україна). E-mail: liubomyrmartyniv26@gmail.com
ORCID 0000-0001-7826-3968

Хорова справа як сенс педагогічної і наукової діяльності Ірини Бермес (до 65-річчя від дня народження)

У статті охарактеризовано діяльність однієї з ключових постатей, багатогранно пов'язаних з вокально-хоровим мистецтвом Дрогобиччини, диригентки, доктора мистецтвознавства, професорки, завідувачки кафедри методики музичного виховання та диригування ДДПУ ім. І. Франка Ірини Бермес. Її досвід і фахові компетенції зумовили тривала педагогічна та диригентська практики, у її доробку - численні дослідження і розвідки, підручники, посібники, монографії, які розкривають вузькі, спеціальні проблеми та узагальнюють масштабні пласти наукового пошуку. Однак педагогічні, творчі та наукові напрацювання І. Бермес досі не були об'єктом наукового аналізу. Метою статті є виявити взаємозв'язки дослідницької й практичної діяльності Ірини Бермес із закоріненими традиціями хорового мистецтва регіону, конкретизувати їх джерела, напрямки й перспективи.

Будучи виплеканою в лоні Дрогобицької хорової школи як багатогранний фахівець, Ірина Бермес мала змогу засвоїти та осмислити особливості регіональної і національної хорових традицій. Дослідження широкої проблематики, пов'язаної з історією хорового руху, його соціокультурними запитами та викликами, практичним виконавством, фаховою підготовкою, здобутками хорових колективів і напрацюваннями визначних представників хорового мистецтва докорінно змінили уявлення про масштаби та суспільне значення аматорського хорового виконавства і роль музичної підготовки в освітньому процесі регіону. Маючи змогу поєднувати працю у фахових осередках різного рівня кваліфікації, І. Бермес має змогу не лише передавати свій досвід учням і студентам, але й розробляти стратегії тягlostі, послідовної та планомірної етапності фахової підготовки, розгортати нові перспективні напрямки наукової, просвітницької, мистецької роботи для прийдешніх поколінь діячів музичного мистецтва краю.

Ключові слова: *хорове виконавство, фахова освіта, концертні традиції, музична регіоналістика.*

Постановка проблеми. Хоровому мистецтву Дрогобиччини судилося винятково важливе місце в процесах національної самоідентифікації української громади Східної Галичини. Саме через нього реалізувалися процеси становлення традицій храмового співу, йому було відведено важливу роль в світському аматорському концертному виконавстві регіону і краю загалом, в системі навчальних дисциплін у народних школах, гімназіях, і, що найголовніше, в осередках фахової музичної освіти. Природно, що

вокально-хорове мистецтво було й залишається в авангарді соціокультурних запитів сьогодення, до цієї теми привернуто увагу численних дослідників історії творчих, виконавських і педагогічних процесів Дрогобиччини і Східної Галичини. Однією з ключових постатей, багатогранно пов'язаних з ними, є хорова диригентка, доктор мистецтвознавства, професорка, завідувачка кафедри методики музичного виховання та диригування ДДПУ ім. І. Франка Ірина Лаврентіївна Бермес. Її особистість і творча постать формувались в середовищі й під безпосереднім впливом видатних діячів хорової справи краю.

Аналіз досліджень та публікацій. Педагогічні, творчі та наукові напрацювання І. Бермес досі не були об'єктом наукового аналізу. Етапність щаблів фахової кваліфікації та еволюції дослідницької роботи певною мірою можна прослідкувати за низкою ювілейних видань, присвячених Дрогобицьким фаховим музичним осередкам: Дрогобицькій ДМШ № 1 [6], ДМК ім. В. Барвінського [3; 4; 7] та ДДПУ ім. Івана Франка [5], а також окремим персоналіям. Масштаб, напрямки і провідні сфери наукових зацікавлень можливо відслідкувати з численних фахових публікацій та монографічних видань [1; 2]. Поряд з цим, цінним джерелом конкретизації власних позицій, цілей та цінностей є інтерв'ю, здійснене автором даної розвідки – учнем досвідченої наставниці.

Мета статті – виявити взаємозв'язки дослідницької й практичної діяльності Ірини Бермес із закоріненими традиціями хорового мистецтва регіону, конкретизувати їх джерела, напрямки й перспективи.

Виклад основного матеріалу. Ірина Бермес є представницею музичної науки і педагогіки, професіоналізм якої сформовано в середовищі Дрогобича. Вона походить з родини, в якій не було ні педагогічної, ні виконавської традиції. Проте в її оточенні любили і знали українську народну пісню, а в рідних існували тісні контакти з мистецьким середовищем. Батько працював в одній установі з батьком Ореста Яцківа, тому відвідував всі концерти, які відбувались в Дрогобичі, захоплювався Богданом Базиликутом, який вже тоді працював на кафедрі методики музичного виховання, співів та хорового диригування. Близькі стосунки були в сім'ї з Романом Сов'яком, який тоді працював диригентом у Дрогобицькому музично-драматичному театрі. Саме батько, зауваживши музичні здібності доньки, привів її на консультацію до директора музичної

школи Йосипа Гадяка. Музичну освіту вона розпочала як скрипалька у класах Людмили Ребрової, Людмили Хомишонок (яка паралельно працювала в музичному училищі і зуміла прищепити інтерес до інструменту).

В найбільшій мірі зацікавленням музичним фахом у шкільні роки І. Бермес завдячує Олександрю Георгійовичу Меркулову: «... людина надзвичайно широкої душі, який ставився до своїх учнів з великою любов'ю. Мені згадується, що я ішла на заняття із скрипкою, ну просто летіла, тому що він дуже гарно ставився до дітей, тонко підходив психологічно, з особливим пієтетом ставився до інструмента і оцю любов він прививав своїм учням. В його класі я завершувала музичну освіту. Пригадую твори, які він мені завжди перегравав перед тим, як включати до програми. Як він нас залучав до ансамблю скрипалів, як ... він працював з концертмейстером в класі, коли вже програма була готова. Тобто, він також відіграв не етапну, а дуже важливу роль у моєму становленні як музиканта»¹. О. Меркулов – онук відомого російського композитора і скрипаля, випускник класу Я. Сорокера в Дрогобицькому музичному училищі (яке закінчив у 1966 році). Від 1973 р. протягом чотирьох десятиліть з великим успіхом очолював струнно-смічковий відділ у Дрогобицькій ДМШ № 1, створив камерний оркестр та ансамблі. Серед його випускників Олена Слопак-Дадукевич, Роман Годевич, Богдан Ворончак, Володимир Гошко, Андрій Ковбасюк, Галина Кіндратишин та ін. [6].

Перед поступленням у виш протягом року Ірина Бермес брала уроки скрипки у Ореста Яцківа та консультації з диригування у Романа Сов'яка. Ці інтенсивні заняття дали змогу успішно вступити на омріяний музично-педагогічний факультет (в умовах конкурсу 3-4 особи на місце). Тут продовжувала навчання у класі скрипки О. Яцківа та класі хорового диригування, в учениці Миколи Колесси – Віри Орлюк, яка: «... на той час в музпеді була взірцевою викладачкою і вчитися у неї було дуже престижно. Вона надзвичайно творчо працювала. Мені пригадуються ті достойні програми, які я диригувала».

Важливими складовими її фахової освіти та культурного життя стали концерти камерного оркестру під орудою Я. Сорокера. Солістами з ним виступали сам керівник, Станіслав Чуєнко

¹ Тут і далі – цитати з особистого інтерв'ю з автором (м. Дрогобич, 14 травня 2018 р.).

(співзасновник ансамблю «Львівські музики», а від 1993 року – регент Катедрального хору «Покров» Української Греко-Католицької Церкви Покрови Пресвятої Богородиці і св. Андрія Первозванного в Мюнхені), Олександр Меркулов і Габрієла Бруншвік (випускниця класу скрипки Ужгородського музичного училища, яка вдосконалювала освіту в Дрогобичі). До яскравих мистецьких явищ студентських років належали концерти симфонічного оркестру, заснованого М. Бурбаном (зокрема виконання кантати М. Лисенка «Радуйся ниво неполитая»), лабораторний хор, яким керувала Л. Тучинська та факультетський хор під орудою З. Антонішака. «Мені доводилося співати у факультетському хорі під керуванням Зеновія Антонішака. Це був колектив, в якому відібрані кращі голоси ... Переспівали за ці роки надзвичайно багато творів різножанрових, різностильових і це також відіграло важливу роль в моєму становленні як музиканта... Серед колективів, які ще тут були, хочу назвати вокально-інструментальний ансамбль «Веселка», а також народний вокально-хореографічний ансамбль «Пролісок», в якому я 4 роки грала в оркестрі у партії перших скрипок. Тоді ним керував Ярослав Павлович Кулешко. Із закордонних поїздок була всього одна в Ульяновськ, це було на третьому курсі. А загалом концертували тут в регіоні, по Львівщині. Це були фольклорні програми у стилізованих костюмах, де ми відтворили фрагмент лемківського весілля, яке записав Василь Іванович Якуб'як. Тобто, життя студента було інтенсивним, тут можна було розвиватися». З наведеного очевидно, що досвідченими педагогами було створено освітній, практично-виконавський та креативно-формуючий оптимум для розвитку творчого потенціалу студентів: залучення до різнопланових форм концертного виконавства, забезпечення культурних потреб регіону у прийнятному для нього балансі репертуару, фахове опрацювання та актуалізація фольклористичних досліджень.

Після закінчення навчання І. Бермес за розподілом була скерована на педагогічну роботу в м. Богуслав Київської області, працювала як скрипалька в кількох виконавських колективах, зокрема виступаючи спільно з майбутньою зіркою Раїсою Кириченко. А після повернення в Дрогобич невдовзі продовжила навчання у ЛДК ім. М. В. Лисенка (клас диригування О. Сотничук). В майбутньому, вже з позицій чималого власного педагогічного й диригентського досвіду, талановита учениця напише розвідку

«Секрети педагогічної майстерності Олени Сотничук» (2013). Важливою для формування власних методичних та виконавських засад стала участь в хорі під орудою Богдана Завойського, ерудиція та мистецькі позиції формувалися на підставі лекцій Тамари Коноварт, Наталії Швець.

Після завершення освіти І. Бермес почала викладати на музично-педагогічному факультеті, а згодом по сумісництву – в Дрогобицькому музичному училищі. На початках роботи з хоровими колективами співпрацювала з Олегом Цигиликом, чий напрацювання значною мірою вплинули на кристалізацію власних методичних засад. На період її власної роботи в ДДМУ припадають кардинальні зміни репертуарних принципів, надалі притаманних диригентській школі Дрогобича як в індивідуальних класах диригування, так і в концертних програмах хорових колективів: насамперед, це орієнтація на різностильову та різножанрову національну та європейську світську й духовну хорову літературу (від давніх часів до сучасності), опанування яких поетапно ведеться за принципами дидактичної обумовленості рівнів складності.

Згодом, під впливом співпраці з кандидатом мистецтвознавства Л. Кияновською, розпочала власне наукове дослідження хорової культури Галичини, спрямоване насамперед на осмислення дрогобицької регіональної хорової традиції. Серед векторів наукового пошуку центральне місце займають регіонально-краєзнавча музично-мистецька проблематика, діяльність музично-хорових об'єднань в східній Галичині, музичне життя та фахова освіта Дрогобиччини, процеси професіоналізації музичного шкільництва, становлення осередків фахової освіти Дрогобиччини, діяльність і здобутки окремих діячів музичного мистецтва краю і дрогобицького регіону зокрема.

Усвідомлення значущості хорового руху у національному контексті, результати актуалізації і опрацювання значного пласту архівних документів, наукового доробку та музичних композицій діячів Дрогобиччини і Галичини зумовили захист кандидатської дисертації «Хорове життя Дрогобиччини першої половини ХХ ст. в контексті духовного розвитку Галичини» (2006) [2]. В цій праці центральну увагу приділено діяльності співочих товариств, хорових гуртків освітніх установ та культурно-просвітницьких товариств краю в контексті музично-освітніх процесів та виконавської практики, загально- та музично-освітніх осередків минулого і

сучасності у регіоні. Дослідницею докладно розкрито багатогранність діяльності регіональних хорових колективів товариства «Боян» у співставленні з осередками хорового мистецтва Львова та Перемишля. Цінним аспектом цієї роботи є розгляд діяльності Дрогобицького та Бориславського «Боянів», висвітлення їх концертних акцій у тогочасній пресі, серед дописувачів до якої постають фахові музиканти, диригенти-практики Станіслав Людкевич, о. Северин Сапрун, Богдан П'юрко, Степан Огороднік, Теофіл Дуб та ін.

Праця на кафедрі методики музичного виховання та диригування ДДПУ ім. І. Франка зумовила потребу методичного забезпечення навчального процесу. Сьогоднішня очільниця кафедри (від 2015 року) доктор мистецтвознавства, професор Ірина Бермес послідовно і багатогранно розробляє аспекти методики викладання диригування. Її авторству належать програми з курсу «Диригування», «Історія театру», «Методика викладання музичних дисциплін у ВНЗ», «Методика викладання диригування», посібник «Виховні засади хорового співу в процесі загального музичного виховання» (2013), формування навчально-методичних комплексів дисциплін «Історія музичного мистецтва» та «Соціокультурні виміри музичного мистецтва» (2019).

На кафедрі відкрито аспірантуру зі спеціальностей: «Мистецтво та культура» та «Музичне мистецтво». В цих напрямках реалізували свої наукові пошуки кандидати мистецтвознавства, доценти **Ірина Матійчин** (дисертація «Василіяньське піснярство кінця XIX – першої половини XX ст. як феномен галицької музичної культури», 2009) та Наталія Синкевич («Соціокультурні функції українського хорового мистецтва», 2012).

Дослідження історії хорового руху Дрогобиччини і Галичини розгорнулося з подальшою проекцією на національний рівень (докторська дисертація «Український хоровий рух у контексті соціокультурних процесів XIX – початку XXI сторіччя») (2014) [1]. Зрозуміло, що названі дослідження є лише масштабним підсумуванням багатовекторної розробки дотичних проблем, адже в науковому доробку І. Бермес є посібники, монографії, численні публікації українською, російською, польською, англійською мовами у національних та зарубіжних фахових виданнях, присвячені надзвичайно широкому спектру питань хорової традиції: диригентським персоналіям Дрогобиччини, Львова, Галичини,

України, педагогічним аспектам підготовки хормейстерів, історіографічним, суспільно-громадським та культурологічним ракурсам діяльності окремих хорових колективів та їх внеску в хорове мистецтво, хоровій творчості та репертуару, засадам музичного фестивального руху в Україні тощо.

Співпраця з Дрогобицьким державним музичним училищем ім. В. Барвінського (від 2016 року – Дрогобицький музичний коледж імені В. Барвінського), продовжується й досі, що зумовлює тісні творчі контакти з провідними фахівцями хорового мистецтва регіону. З хоровими колективами закладу працюють С. Дацюк, Н. Самокішин, Б. Бондзяк, М. Михаць, П. Гушоватий. Як самостійні одиниці у закладі функціонують хор піаністів, теоретиків та співаків (керівник – М. Гірняк, концертмейстер А. Гончарова), мішаний студентський хор, яким керує випускник училища та Львівського ВМІ ім. М. Лисенка, завідувач відділу хорового диригування коледжу – *Б. Бондзяк* та хор заочної форми навчання (його роботу очолює професор *І. Бермес*).

Тривалий час *І. Бермес* спільно з *В. Полюгою* входила до редколегії збірки матеріалів щорічної Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Хорове мистецтво України та його подвижники», в контексті якої розглядалося надзвичайно широке коло виконавських, репертуарних, практично-диригентських, методичних, педагогічних, історичних аспектів вокально-хорової справи, її часто запрошують опонувати на захистах дисертацій з тематики музичної регіоналістики, хорового мистецтва, вокальної підготовки, музичної педагогіки.

Сьогодні доктор мистецтвознавства, професор (2016), завідувачка кафедри методики музичного виховання і диригування ДДПУ ім. І. Франка *Ірина Лаврентіївна Бермес*, характеризуючи *Genius loci* Дрогобича зазначає: «Оцінюю дуже позитивно. ... Я звичайно ж вважаю, що це місто дуже позитивно вплинуло (сама постать *Юрія Дрогобича*, відтак *Івана Франка* і багато-багато інших), створивши власне культурне, неповторне середовище, яке живить сьогодні і виконавців, і музикантів, бо на сьогодні ми їх маємо дуже-дуже багато». Мистецьке середовище сучасного Дрогобича вона вважає достатньо сприятливим для фахового зростання професійних музикантів: «Останнім часом гостем нашого міста був муніципальний камерний хор «Київ» під орудою *Миколи Гобдича*, державна академічна заслужена капела бандуристів України під

орудюю Юрія Курача. До речі, на днях вони знову приїжджають до Дрогобича. Пожвавилось і театральне життя в Дрогобичі, чимало постановок здійснив наш музично-драматичний театр ім. Ю. Дрогобича і це також дуже багато дає для студентів. Звичайно, хотілося, щоб такі концерти відбувалися якомога більше. В місті проводяться конкурси і фестивалі. Це і «Хваліте Господа з небес» і щорічний фестиваль, заснований ще Михайлом Бурбаном з ініціативи Володимира Грабовського «Струни душі нашої», Конкурс імені Северина Сапруна (теж з ініціативи М. Бурбана), ще чимало таких творчих ініціатив, які сприяють професійному піднесенню наших студентів».

Професорка також відзначає вагомість внутрішніх показів, змагальних акцій та гастрольних виступів як важливих факторів стимулювання творчої активності та результативності фахової підготовки: «Щорічно у нас на кафедрі відбувається конкурс диригентів, який дуже стимулює наших студентів. У нас також звітують студенти-вокалісти (фестиваль «Молоді голоси»). Дуже популярними є зустрічі з композиторами. Неодноразово нашою гостею була Богдана Михайлівна Фільц, ми готували програми з її творів. Позитивним є те, що на сьогоднішній день у нас діє багато творчих колективів, в яких задіяні студенти. Вони багато їздять за кордон, гастролують. Наша студентська хорова капела «Gaudeamus», яка цього року вже побувала в Австрії, зараз їде у Францію. Це конкурси різні, фестивалі, участь у церковних дійствах, де студенти чують спів хорових колективів з різних країн світу, знайомляться з репертуаром, знайомляться з виконавською манерою, з технікою виконавською і це дуже позитивно впливає на їхній ріст».

Висновки. Будучи виплеканою в лоні Дрогобицької хорової школи як багатогранний фахівець, Ірина Бермес мала змогу засвоїти та осмислити особливості регіональної і національної хорових традицій. Дослідження широкої проблематики, пов'язаної з історією хорового руху, його соціокультурними запитами та викликами, практичним виконавством, фаховою підготовкою, здобутками хорових колективів і напрацюваннями визначних представників хорового мистецтва докорінно змінили уявлення про масштаби та суспільне значення аматорського хорового виконавства і роль музичної підготовки в освітньому процесі регіону. Маючи змогу поєднувати працю в фахових осередках різного рівня кваліфікації, диригентка, викладачка і дослідниця І. Бермес має змогу не лише

передавати свій досвід учням і студентам, але й розробляти стратегії тяглості, послідовної та планомірної етапності фахової підготовки, розгортати нові перспективні напрямки наукової, просвітницької, мистецької роботи для прийдешніх поколінь діячів музичного мистецтва краю.

Література

1. Бермес І. Л. Український хоровий рух у контексті соціокультурних процесів ХІХ – початку ХХІ століття: дис. ... д-ра мистецтвознав.: 26.00.01. Дрогобич, 2014. 435 с.
2. Бермес І. Л. Хорове життя Дрогобиччини першої половини ХХ ст. в контексті духовного розвитку Галичини: дис... канд. мистецтвознавства: 17.00.03. Дрогобич, 2004. 207 с.
3. Бондзяк Б., Чумак Ю. Відділ хорового диригування: безкраїсть почуттів у злеті голосів. *Офіційний сайт Дрогобицького музичного коледжу імені В. Барвінського*. URL: <http://new.ddmu.org.ua>
4. Дрогобицькому державному музичному училищу ім. В.Барвінського – 60 / Упоряд. М. Ластовецький. Дрогобич: Коло, 2005. 80 с.
5. Історія Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка в іменах. Дрогобич: Коло, 2005. 224 с.
6. Кальченко С., Пилип'юк В. Наші випускники – наша гордість. До 45-річчя педагогічної та творчої діяльності викладача по класу скрипки Дрогобицької дитячої музичної школи № 1 Олександра Меркулова. *Галицька зоря*. 2012. 7 березня. URL: https://hal-zoria.io.ua/s200114/nashi_vipuskniki_nasha_gordist
7. Костів І. Дрогобицький музичний коледж імені Василя Барвінського в культурному житті України. *Дрогобицький краєзнавчий збірник*. 2017. Спец. вип. 3. С. 354-361. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/dkz_2017_Spets.vip.3_34

References

1. Bermes, I. L. (2014) *Ukrainskyi khorovyi ruh u konteksti sotsiokulturnykh protsesiv KhIKh – pochatku KhKhI stolittia: dys. ... d-ra mystetstvoznnav.: 26.00.01. Drohobych. 435 s. [in Ukrainian]*.
2. Bermes, I. L. (2004) *Khorove zhyttia Drohobychchyny pershoi polovyny KhKh st. v konteksti dukhovnoho rozvytku Halychyny: dys... kand. mystetstvoznnavstva: 17.00.03. Drohobych. 207 s. [in Ukrainian]*.
3. Bondziak, B., Chumak, Yu. *Viddil khorovoho dyryhuvannia: bezkraist pochuttiv u zleti holosiv. Ofitsiyni sait Drohobytzkoho muzychnoho koledzhu imeni V. Barvinskoho*. URL: <http://new.ddmu.org.ua> [in Ukrainian].
4. *Drohobytzskomu derzhavnomu muzychnomu uchylshchu im. V.Barvinskoho – 60 (2005) / Uporiad. M. Lastovetskyi. Drohobych: Kolo. 80 s. [in Ukrainian]*.
5. *Istoriia Drohobytzkoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Ivana Franka v imenakh (2005). Drohobych: Kolo. 224 s. [in Ukrainian]*.

6. Kalchenko, S., Pylypiuk, V. (2012) Nashi vypusknky – nasha hordist. Do 45-richchia pedahohichnoi ta tvorchoi diialnosti vykladacha po klasu skrypky Drohobytskoi dytiachoi muzychnoi shkoly № 1 Oleksandra Merkulova. *Halyska zoria*. 7 bereznia. URL: https://hal-zoria.io.ua/s200114/nashi_vipuskniki_nasha_gordist [in Ukrainian].

7. Kostiv, I. (2017) Drohobytskyi muzychnyi koledzh imeni Vasylia Barvinskoho v kulturnomu zhytti Ukrainy. *Drohobytskyi kraieznavchyi zbirnyk*. Spets. vyp. 3. S. 354-361. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/dkz_2017_Spets.vip.3_34

Lyubomyr Martyniv – Candidate in Art Criticism (PhD), Drohobych State Pedagogical University named after Ivan Franko, Drohobych (Ukraine). E-mail: liubomyrmartyniv26@gmail.com
ORCID 0000-0001-7826-3968

Choral affairs as the sense of Iryna Bermes' pedagogical and scientific activity (to the 65th anniversary of the birth)

The article describes the activity of one of the key figures, multifacetedly connected with the vocal and choral art of Drohobych region, conductor, doctor of art history, professor, head of the department of methods of music education and conducting DSPU. I. Franko Iryna Bermes. Her experience and professional competencies have led to long pedagogical and conducting practice, in her work - numerous studies and explorations, textbooks, manuals, monographs, which reveal narrow, special problems and summarize large-scale layers of scientific research. However, the pedagogical, creative and scientific achievements of the researcher, teacher and conductor have not yet been the object of scientific analysis. The aim of the article is to identify the relationship of research and practical activities of Iryna Bermes with the ingrained traditions of choral art in the region, to specify their sources, directions and prospects.

Raised in the bosom of the Drohobych Choral School as a multifaceted specialist, Iryna Bermes was able to learn and understand the peculiarities of regional and national choral traditions. Research on a wide range of issues related to the history of the choral movement, its socio-cultural needs and challenges, practical performance, training, achievements of choirs and the work of prominent choral artists have radically changed the perception of the scale and social significance of amateur choral performance and the role of music training, process of the region. Having the opportunity to combine work in professional centers of different qualifications, I. Bermes has the opportunity not only to share their experience with students, but also to develop strategies for longevity, consistent and systematic phased training, to develop new promising areas of scientific and educational, art work for future generations of musical artists of the region.

Key words: *choral performance, professional education, concert traditions, musical regionalism.*

Стаття поступила до редакції 24.01.2020, прийнята до друку 24.02.2020.

УДК 78.721

DOI: <https://doi.org/10.33398/2310-0583.2020.46.354.369>

Анна Утіна

ВИКОРИСТАННЯ АСОЦІАТИВНОГО МИСЛЕННЯ ПРИ ВИЗНАЧЕННІ ТРИЗВУКІВ ТА ЇХ ОБЕРНЕНЬ НА СЛУХ

Утіна Анна Миколаївна – кандидат мистецтвознавства, Початковий спеціалізований мистецький навчальний заклад «Костянтинівська школа мистецтв», Костянтинівка (Україна). E-mail: ramina.uan@gmail.com
ORCID 0000-0001-9502-3296

Використання асоціативного мислення при визначенні тризвуків та їх обертень на слух

В статті розглядається методика розвитку гармонічного слуху в учнів початкових спеціалізованих мистецьких навчальних закладів, що спирається на механізми асоціативного мислення. Увагу зосереджено на методах слухового розпізнавання тризвуків, секстакордів та квартсекстакордів, наголошено на важливості їх цілісного сприйняття. Запропоновано для підкріплення слухових вражень зоровими використовувати героїв популярного серед сучасних дітей мультфільму «Мадагаскар», надано таблицю, що фіксує паралелі між фізичним та емоційним станом олюднених героїв мультфільму та фонізмом тих чи інших акордів.

*Обґрунтовано доцільність поєднання слухового розпізнавання акордів з вивченням англійської мови в межах інтегративного курсу «Музична грамота і англійська мова», розробленого автором статті. Знайдено слова-епітети, що віддзеркалюють почуття персонажів мультфільму «Мадагаскар» та встановлюють зв'язки між фонізмом кожного типу акорду та характеристиками емоцій: *nice, angry, kind, sad, happy, glad*. Описано спеціальні форми роботи, застосовані для включення асоціативного механізму: прослуховування англомовних пісень та їх подальше розумування із паралельним роз'ясненням змісту незнайомих слів-емоцій; розпізнавання на слух емоцій, втілених у музиці, з одночасним застосуванням англійської лексики; закріплення вивчених*